

АУДИТ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

AUDIT OF NON-FINANCIAL REPORT: PROBLEMS AND DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT

Інформація про соціальну відповідальність підприємства є об'єктом суспільного інтересу та вимагає незалежного підтвердження. Аудит соціальної відповідальності та нефінансової звітності є однією з передумов забезпечення довіри заінтересованих сторін, а отже й інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності компанії.

Досліджено стан та перспективи розвитку соціального аудиту в частині аудиту соціальної відповідальності підприємства та його нефінансової звітності. Проаналізовано аудиторські звіти про перевірку нефінансових звітів понад 20 зарубіжних підприємств. Встановлено, що аудитори переважно висловлюють модифіковану думку про соціальну відповідальність підприємств та нефінансові звіти підприємств. Розглянуто причини висловлення обмеженої впевненості щодо нефінансових звітів підприємств. Доведено можливість отримання більш повної, достовірної, верифікованої інформації про соціальну відповідальність підприємства на основі удосконалення його обліково-інформаційного забезпечення. Запропоновано формалізувати процедури збору та реєстрації облікових даних, які необхідні для складання нефінансової звітності, та розробити регламенти їх внутрішнього контролю. Реалізація наданих пропозицій дозволить створити умови для висловлення незалежними аудиторами більш високого рівня впевненості щодо соціальної відповідальності підприємства.

***Ключові слова:** соціальний аудит, соціальна відповідальність підприємства, верифікація нефінансового звіту, обліково-інформаційне забезпечення нефінансового звіту, внутрішній контроль.*

Актуальність проблеми. Незмінним фактором еволюції аудиту були запити влади, власників або суспільства. Нині об'єктом суспільного інтересу стала практика соціальної відповідальності бізнесу, що зумовило вимоги щодо підзвітності та забезпечення прозорості діяльності компаній, оприлюднення ними нефінансових звітів. Разом з тим, зважаючи на непоодинокі випадки краху економічних гігантів у США, Японії, Італії та в інших країнах світу, які поглиблювались через опублікування неправдивої інформації, заінтересовані сторони віддають перевагу перевіреним інформації. Таким чином, аудит соціальної відповідальності та нефінансової звітності є однією з передумов забезпечення довіри заінтересованих сторін, а отже й інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності компаній.

Надання впевненості щодо нефінансової звітності підприємства позитивно впливає на вартість бізнесу. Про це свідчить ініційований GRI моніторинг тенденцій, які пов'язані з отриманням підприємствами зовнішніх гарантії нефінансової звітності [1, с. 26]. У відповідь на зростання попиту внутрішніх і зовнішніх заінтересованих сторін на надійну і перевірену інформацію ключових заінтересованих сторін в усьому світі зростає число компаній, що використовують механізм зовнішнього контролю звітності. При цьому з числа 250 найбільших компаній світу 50 % отримують зовнішнє підтвердження нефінансових звітів.

Зазначене визначило напрямок подальшого розвитку теорії та практики аудиту як соціального аудиту. Разом з тим, науковці та практики звертають увагу на недосконалість інструментів аудиту, традиційно орієнтованого на аудит фінансової звітності. Зважаючи на специфіку нефінансової інформації та сутність соціальної відповідальності, набувають актуальності дослідження у цій сфері й обґрунтування теоретичних засад розвитку соціального аудиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретично-методологічні й організаційно-методичні проблеми контролю фінансово-господарської діяльності підприємства сформульовані й отримали вирішення у наукових працях Ф. Бутинця, Т. Бутинець, Г. Давидова, М. Давидова, Н. Дорош, Т. Камінської, Р. Костирка, К. Назарової, О. Петрук, В. Рудницького, В. Шевчука та інших вчених. Сутність поняття та походження, мета та види, завдання та функції, сучасний стан і перспек-

тиви впровадження, етапи здійснення та їх документальне супроводження, а також інші теоретичні та практичні аспекти соціального аудиту стали об'єктом досліджень, наприклад, М. Буковинської, Л. Голінач, В. Дерія, Є. Катихіна, Г. Кличової, А. Закірової, Е. Камілової, Н. Марушко, Г. Воляник, Т. Міргородської, О. Нусінової, І. Лебідь, О. Шулуca.

Дослідженню теоретичних та методологічних аспектів аудиту нефінансової звітності приділяли увагу О. Баришнікова, С. Ваддок та Н. Сміт (Waddock & Smith, 2000), Н. Голубєва, Р. Грей (Gray, 2000), А. Каптерев, В. Карагод, П. Кок, Т. Віль, Р. Маккена і А. Браун (Kok, Wiele, McKenna, Brown, 2001), О. Мазурик, Р. Морімото, Дж. Еш та С. Хоур (Morimoto, Ash & Hope, 2005), а також інші вітчизняні та зарубіжні науковці [2-10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Поряд з цим в наукових публікаціях поняття соціального аудиту розглядається відносно вузько й недостатньо уваги приділяється верифікації нефінансової звітності, чітко не сформульовані практичні проблеми, які потребують теоретично обґрунтованого вирішення. Розкриттю зазначених питань й присвячене дане наукове дослідження.

Мета статті – дослідження проблем та визначення напрямів удосконалення аудиту нефінансової звітності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначені вище практичні та теоретичні проблеми стимулюють розвиток наукового пізнання в аудиті, поглиблення розуміння «концепції завдань із надання впевненості», «соціально-економічної концепції аудиту» та інших основоположних теоретичних конструкцій. Зазначене слід враховувати при визначенні сутності соціального аудиту. Науковці і практики розглядають соціальний аудит як інструмент захисту економічних інтересів на різних рівнях системи соціально-економічних відносин і в межах різних її підсистем.

Практично всі дослідники підкреслюють позитивну роль соціального аудиту у розв'язанні актуальних суспільних проблем і сприяння сталому розвитку в різних країнах і на всіх рівнях соціально-економічних відносин. При цьому автори наукових публікацій дотримуються різних поглядів щодо змісту поняття «соціальний аудит» (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «соціальний аудит» у науковій літературі

Автор	Змістове наповнення
<i>Не передбачає аудит соціальної відповідальності (нефінансової звітності)</i>	
Буковинська М. [11]	Специфічна форма аналізу, ревізії умов соціального середовища організації з метою виявлення чинників соціальних ризиків і вироблення пропозицій по зниженню їх впливу
Голінач Л. [12]	Комплексна перевірка відповідності результатів поведінки бізнесу етичним, законодавчим вимогам його діяльності
Катихін Є. [13]	Комплекс заходів, спрямованих на оцінку соціально-економічної значущості внеску <підприємства>
Мазурик О. [14]	Універсальну технологію комплексної перевірки реального стану соціального об'єкта відповідно до прийнятих стандартів, формальних норм та положень
Мешков В. [15]	Реальна система діагностики соціоекономічних відносин на підприємстві, у галузі або регіоні, а також аналіз ефективності діяльності органів виконавчої влади
Міргородська Т. [16]	Діагностика причин виникнення проблем на підприємстві, в галузі або в регіоні, оцінка їх важливості і можливостей вирішення, формулювання конкретних рекомендацій для заінтересованих сторін
Сотула О., Юсіф Н. [17]	Процес систематичного спостереження, контролю, оцінювання та підвищення ефективності функціонування і стилю роботи організацій, засіб вимірювання її впливу на суспільство в цілому
Шулус О. (колектив авторів) [18]	Спосіб всебічного й об'єктивного оцінювання стану соціальних відносин на різних рівнях (корпоративний, муніципальний, галузевий, регіональний, національний), який дає змогу виявити потенційні загрози погіршення соціального клімату, розкрити резерви розвитку людських ресурсів

Продовження табл. 1

<i>Передбачає аудит соціальної відповідальності (нефінансової звітності)</i>	
Голубєва Н. [4]	Аудиторська верифікація соціальної відповідальності та соціальної звітності, шляхом побудови дворівневої системи аудиторського контролю, де: внутрішній аудит забезпечує оптимізацію ризиків, пов'язаних з соціально відповідальними веденням підприємницької діяльності, і контролює всі бізнес-процеси (діяльність) у векторній спрямованості відповідності встановлених законодавчим нормам, правилам, стандартам і прийнятим політикам; зовнішній аудит визначає відповідність соціальної відповідальності, відображеної у звітності принципам Глобального договору і стандарту GRI, а також підтверджує достовірність (валідність) її показників
Дерій В., Саченко С. [19]	Інструмент більш ефективної реалізації... концепції <соціальної відповідальності бізнесу>, а також ... підтвердження звітів компаній зі сталого розвитку
Кличова Г., Закірова А., Камілова Е. [20]	Процес підтвердження достовірності формування соціальної звітності і правильності ведення соціального обліку, оцінка рівня корпоративної соціальної відповідальності з метою визначення умов, які є сприятливими для розвитку людських ресурсів і задоволення соціальних запитів
Чижевська М. [21]	Оцінка соціальної відповідальності підприємництва

Джерело: систематизовано автором.

Різноманітність запитів та економічних інтересів користувачів зумовила високу варіативність визначення предмету соціального аудиту, зокрема: соціально-трудових відносин, соціальної безпеки, систем управління, екологічного менеджменту, системи якості та ін. Соціальний аудит фактично став комплексним явищем і дозволяє охарактеризувати соціально-економічні та екологічні умови на різних рівнях управління [20]. Тому в науковій літературі для характеристики та систематизації практики соціального аудиту використовують систему ознак (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація соціального аудиту

Ознаки класифікації	Види соціального аудиту
За рівнем управління	Аудит органів державної влади Регіональний (органів місцевої влади) аудит Аудит підприємства
За суб'єктами перевірки	Внутрішній аудит Зовнішній аудит
За об'єктом перевірки	Аудит соціально-трудових відносин Аудит техніки безпеки Аудит якості продукції Аудит технологічних процесів Аудит системи управління Аудит соціальної відповідальності Інші види аудиту
За повнотою охоплення об'єкта аудиту	Повний аудит Частковий аудит
За предметом перевірки	Аудит фінансової звітності Аудит податкової звітності Аудит нефінансової звітності Аудит управлінської звітності Аудит інших джерел інформації Комплексний аудит
За характером перевірки	Підтверджуючий аудит Системно-орієнтований аудит Оцінка ризику

Продовження табл. 2

За обов'язковістю проведення	Обов'язковий аудит Ініціативний аудит
За призначенням (функціональним змістом)	Аудит відповідності Аудит ефективності Стратегічний аудит
За періодичністю проведення	Поточний аудит Систематичний (періодичний) аудит Одноразовий аудит
За галузевою належністю перевірюваного суб'єкта	За видом економічної діяльності

Джерело: систематизовано автором за [11; 12; 20 та ін.].

Кожен із названих видів соціального аудиту виконує важливу суспільну роль. До об'єктів соціального аудиту автори відносять систему трудових відносин, соціальну безпеку, систему управління, соціально-економічне забезпечення певних категорій населення (наприклад, пенсіонерів, інваліди, сироти, біженці, безробітні, постраждалі від стихійного лиха та ін.), діяльність органів влади, репутацію (імідж) підприємств, установ і організацій, і лише окремі – соціальну відповідальність підприємства.

Аудит соціальної відповідальності є новітнім і недостатньо дослідженим видом соціального аудиту. Аналіз зарубіжної та вітчизняної практики свідчить про існування кількох його напрямів, які відрізняються, насамперед, за об'єктами (економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності підприємств, організацій і установ) та критеріями перевірки (міжнародні, національні, галузеві, внутрішні регламенти).

В Україні в останні роки з'являються повідомлення про проходження «соціального аудиту» вітчизняними підприємствами (наприклад, цукровими заводами холдингу «Астарта», компаніями «Еко1 Україна», «Експосервіс Груп», «МоноПак Серсеріс», «Тигрес», «Укрпластик», «Фактор-Друк», «Юнівест Маркетинг», Славянським лісовим господарством, Укренерго та ін.). Перевірка проводилась з ініціативи підприємств або їх бізнес-партнерів (споживачів продукції і послуг). При цьому підприємства переслідували мету, яка однозначно пов'язана з їх бізнес-інтересами, а інформація про результати соціального аудиту адресована вузькому колу заінтересованих сторін. У зазначених випадках об'єктами соціального аудиту переважно були системи охорони праці, здоров'я і безпеки працівників, система менеджменту якості, інші соціальні й екологічні аспекти соціальної відповідальності підприємств, але не їх звітність. Разом з тим, в багатьох країнах світу, де соціальна відповідальність бізнесу та нефінансова звітність стала звичайною практикою, отримав поширення аудит нефінансової звітності.

Зважаючи на те, що нині нефінансова звітність стала предметом соціального аудиту та його інформаційною базою при здійсненні аудиту соціальної відповідальності підприємства, актуальність набуває питання про його методичний інструментарій. Як підтверджує аналіз, відсутність адекватного методичного інструментарію, унеможлиблює практичну реалізацію мети і завдань соціального аудиту.

Разом з тим, лише окремі вчені звертаються до проблеми визначення організаційно-методичних засад соціального аудиту. Зокрема О. Барішнікова, Н. Голубєва, В. Карагод, пропонують використувати вже розроблений *методичний інструментарій аудиту* як основу аудиту діяльності соціально відповідального підприємства [2, с. 137; 4, с. 54-55; 7, с. 106]. В. Карагод наголошує, що предмет аудиторського аналізу визначає його інструментарій і методи дослідження, і висловлює припущення, що всі види аудиту, які існують в «економічній практиці» (зокрема аудиту фінансової звітності, податкового, аудиту підтвердження, управлінського, аудиту господарської діяльності, екологічного, технологічного, аудиту персоналу, кадрового аудиту, аудиту інтелектуальної власності), можна застосувати для верифікації нефінансової звітності. Суть проблеми соціального аудиту дослідник визначив як доведення легітимності нефінансової звітності підприємств (зокрема, аудитор повинен підтвердити «соціальну лояльність» підприємства за трьома комплексними напрямками – економічному, екологічному та соціальному), що виходить за звичайні межі аудиту його фінансової діяльності [7, с. 106].

Н. Голубева [4, с. 17] також дотримується думки, що основою виконання завдання збору достатніх доказів для висловлення думки аудитором є раціональне використання відомих інструментів і методів аудиторської діагностики, а саме:

- аудиту фінансової звітності, який має необхідну нормативну базу й оперує найбільшим масивом доказів результативності діяльності підприємства;
- аудиту господарської діяльності (аудитом ефективності роботи управління), який дозволяє оцінити ефективність управління, виявити можливості поліпшення діяльності, дати рекомендації щодо поліпшення діяльності або подальших дій;
- управлінського аудиту, що дозволяє перевірити якість організації управління (механізмами управління всіх виробничих процесів: операційний аудит, технологічний аудит, екологічний аудит, аудит персоналу і т.д.).

О. Баришнікова також дотримується думки про спроможності існуючих методичних засобів повністю забезпечити якісне проведення верифікації соціальної відповідальності підприємства [2, с. 137].

Безумовно названі види аудиту мають випробовуваний арсенал організаційних, технічних і методичних прийомів, які дозволяють виконувати поставлені перед ними завдання. На практиці професійні аудитори використовують, зокрема, методичний інструментарій фінансового аудиту з метою надання впевненості нефінансовій звітності підприємств. Однак, між фінансовим та соціальним аудитом існують суттєві відмінності (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльна характеристика фінансового та соціального аудиту

Критерії	Фінансовий аудит	Соціальний аудит
Визначені користувачі	Власники \ акціонери, інвестори, інші постачальники фінансового капіталу	Власники \ акціонери, інвестори, працівники, бізнес-партнери, органи влади та інші заінтересовані сторони
Регулювання	Імперативні вимоги національного законодавства	Імперативні вимоги національного законодавства та диспозитивні вимоги міжнародних і регіональних нормативних документів
Форма звітності (предмет перевірки)	Визначена національним законодавством	Чітко не визначена
Об'єкт дослідження	Фінансовий стан, фінансові результати, рух грошових коштів	Економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності підприємства
Об'єкт аудиторської оцінки	Фінансові показники	Фінансові та нефінансові показники
Періодичність складання	Щорічна	Щорічна (рекомендовано)
Досліджуваний період	Попередній звітний період	Минули, поточний та майбутній звітний період
Методичний інструментарій	Визначений зовнішніми нормативними документами	Чітко не визначений. Потребує наукового обґрунтування та практичної апробації

Джерело: систематизовано автором.

Як свідчить проведений аналіз аудиторських звітів щодо нефінансових звітів понад двадцяти зарубіжних компаній (Acciona S. A., AkzoNobel N. V., ArcelorMittal (Société Anonyme), Associated British Foods plc, Bayer AG, Bunzl plc, Deutsche Telekom AG (Bonn), Diageo plc, EDF Energy plc, Imperial Tobacco Group plc, Mirvac Limited, MTN Group Limited, Northam Platinum Limited, Outotec, Roche Holding AG, Rolls-Royce Holdings plc, SAP SE, SBM Offshore NV, Stockland Corporation Limited, TBI Holdings B.V. та Telefonaktiebolaget LM Ericsson) за 2012-2016 рр., існуюча система аудиту не спроможна забезпечити не тільки достатню, але й обмежену впевненість щодо більшості кількісних і якісних показників нефінансового звіту. Використовуючи світовий досвід аудиту як наукової, так і

практичної діяльності, що представлений Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (далі – МСА), зважаючи на критерії, які наведені у спеціальних нормативних документах у сфері соціальної відповідальності бізнесу, необхідно розвивати методичні прийоми аудиту нефінансової звітності. При цьому важливо враховувати виявлені на практиці недоліки та обмеження.

У контексті надання впевненості нефінансовій інформації, найбільш суттєвою методологічною проблемою є підвищення якості розкриття інформації та надання доказів щодо надійності показників нефінансового звіту. Насамперед, питання стосується виконання завдання з підготовки інформації – її збору, класифікації та узагальнення. За МСА обліково-інформаційне забезпечення нефінансової звітності є одним з найважливіших контекстуарних факторів, як джерело інформації достатньо високого рівня достовірності.

Відомо, що на професійне судження аудитора про достатність, прийнятність та обґрунтованість доказів впливають джерело і надійність інформації. Зокрема, виявлено такі фактори невпевненості щодо нефінансової звітності підприємств, як:

- характер нефінансової інформації та методи, що використовуються для визначення, обчислення й оцінки даних, впливають на точність і повноту показників;
- стан та підходи до управління процесами підготовки інформації та підготовку звітності;
- якість внутрішніх нормативних документів у сфері соціальної відповідальності;
- стан системи внутрішнього контролю;
- відсутність значного досвіду аудиту соціально відповідальної практики;
- вірогідність суттєвого викривлення елементів звіту внаслідок шахрайства або помилки;
- інші.

Наразі належна підготовка інформації дозволить аудитору отримати впевненість щодо можливості, доцільності та необхідності проведення дослідження певних аспектів діяльності підприємства. Підвищення ефективності аудиту соціальної відповідальності підприємства вимагає створення адекватного обліково-інформаційного забезпечення нефінансової звітності на основі облікової структуризації його показників і використання методичних прийомів збору та реєстрації питомих даних [22]. Це дозволить більш широко використовувати традиційні прийоми аудиту для висловлення більш високого рівня впевненості та надання гарантій заінтересованим сторонам.

Щодо висновку незалежного аудитора за результатами перевірки соціальної відповідальності підприємства дотримуємось думки, що доцільно використовувати загальноприйняті градації, які дозволяють порівняти аудиторську оцінку нефінансового звіту з оцінкою його фінансової звітності, а також з оцінкою нефінансового звіту інших підприємств. Висловлені О. Баришніковою пропозиції щодо «рівнів верифікації» соціальної відповідальності [2] не дозволять цього зробити. Крім того, вони характеризують не результат аудиту (виконання завдання аудитора), а стан соціальної відповідальності суб'єкта. Отже, підтримуємо практику висловлення за результатами соціального аудиту легалізованих МСА, а саме обмеженої й достатньої впевненості. З огляду на це мету удосконалення соціального аудиту можна сформулювати як отримання достатньої впевненості щодо соціальної відповідальності підприємства.

Висновки. Проведене дослідження дозволило сформулювати такі основні висновки та пропозиції:

- соціальний аудит відповідає суспільному інтересу, економічному інтересу суб'єкта господарювання та основоположним принципам соціальної відповідальності бізнесу;
- аудит соціальної відповідальності підприємства, як вид соціального аудиту, для надання заінтересованим сторонам достатньої впевненості потребує достатньо повної, достовірної, верифікованої інформаційної бази та науково-обґрунтованого методичного інструментарію;
- існуючі підходи, що використовуються для підготовки та верифікації нефінансових звітів підприємств, через складність верифікації даних і процедур їх збору та реєстрації забезпечують переважно обмежений рівень впевненості щодо стану соціальної відповідальності підприємств;

Задля розв'язання зазначеної проблеми пропонуємо:

- удосконалити обліково-інформаційне забезпечення нефінансової звітності, зокрема більш повно використовувати методологічний інструментарій бухгалтерського обліку для збору і реєстрації даних, які необхідні для визначення показників нефінансового звіту;

- формалізувати процедур збору та реєстрації облікових даних, які необхідні для складання нефінансової звітності, розробити та впровадити регламенти їх внутрішнього контролю.

Реалізація наданих пропозицій дозволить підвищити ефективність внутрішнього контролю та створити умови для висловлення незалежними аудитором обґрунтованої впевненості щодо соціальної відповідальності підприємства.

Список використаної літератури

1. The external assurance of sustainability reporting. 2013. URL: http://www.comunicarseweb.com.ar/sites/default/files/biblioteca/pdf/1407353839_GRI_Trends-in-External-Assurance-of-Sustainability-Reports_July-2014.pdf
2. Баришнікова О. М. Особливості організації системи верифікації звітності сталого розвитку. *Економіка та держава*. 2016. № 8. С. 131–140.
3. Waddock S., Smith N. Corporate responsibility audits: doing well by doing good. *Sloan Management Review*; Cambridge, Mass. 2000. 41.2. P. 75.
4. Голубева Н. А. Аудит: система верификации корпоративной социальной отчетности: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.12. Рос. ун-т дружбы народов. Москва, 2012. 30 с.
5. Gray R. Current developments and trends in social and environmental auditing, reporting and attestation: a review and comment. *International Journal of Auditing*. 2000. 4. P. 247–268. doi:10.1111/1099-112
6. Каптерев А. И. Англосаксонская модель социального аудита. Глобальные экономические, социальные и информационные проблемы современности, 10.04.2007. URL: <http://www.globecsi.ru/Articles/2007/Anglosaks.pdf>
7. Карагод В. С. Реалии аудиторского контроля социальной ответственности российского бизнеса. *Вестник Московской государственной академии делового администрирования*. 2012. № 2. С. 103–110.
8. Kok P., van der Wiele T., McKenna R., Brown A. A corporate social responsibility audit within a quality management framework. *Journal of Business Ethics*. 2001. 31. P. 285–297.
9. Мазурик О. В. Соціальний аудит: потенційні можливості та перспективи застосування в українському суспільстві. *Український соціум*. 2010. № 1. С. 137–143.
10. Morimoto R., Ash J., Hope C. Corporate social responsibility audit: from theory to practice. *Journal of Business Ethics*. 2005. 4. P. 315–377.
11. Буковинська М. П., Пономаренко Р. А. Соціальний аудит в оцінці корпоративної соціальної відповідальності. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2015. Т. 21, № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2015_21_4_5
12. Голінач Л. І. Сутність соціального аудиту в процесі утвердження соціальної відповідальності бізнесу. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2015. Т. 18, № 2. С. 113–117.
13. Катихін Є. О. Соціальний аудит в Україні: історичні тенденції, сучасний стан, виклики та необхідність розвитку. *Статистика України*. 2011. № 1 (52). С. 77–81.
14. Мазурик О. В. Соціальний аудит як сучасна діагностична технологія: теоретико-методологічні засади дослідження, західний досвід, вітчизняні перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2015. № 1148. С. 107–113.
15. Мешков В. Р. Социальный аудит в системе социального управления. URL: www.gks.ru/free_doc/2008/konferenc/meshkov.doc
16. Миргородская Т. В. Социальный аудит как инструмент антикризисного управления России. *Международный научно-исследовательский журнал*. 2013. № 10 (17), Ч. 3. С. 57–59.
17. Сотула О. В., Юсіф Н. О. Актуальність запровадження та поширення соціального аудиту в Україні. *Молодіжний економічний дайджест: наук. електр. журн*. 2014. № 2 (2). С. 85–88.
18. Социальный аудит: учеб. пособие; под ред. д.э.н., проф. А. А. Шулуса. Москва: Изд. дом «АТИСО», 2008. 516 с.
19. Дерій В., Саченко С., Бабій Л. Соціальний аудит у контексті посилення вимог до корпоративної соціальної відповідальності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 5. С. 17–26.
20. Клычова Г. С., Закирова А. Р., Камилова Е. Р. Развитие методического инструментария социального аудита в сельскохозяйственных организациях. *Международный бухгалтерский учет*. 2015. № 37. С. 51–66.
21. Чижевська М. Б. Соціальний аудит як механізм оцінки соціально-економічної ролі кооперативного сектора економіки. *Українська кооперація*. 2010. № 3. URL: <http://www.ukrcoop-journal.com.ua/2010-3/num/chizhevska.htm>
22. Король С. Я. Облікове забезпечення нефінансової звітності. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 3. С. 346–352.

References

1. The external assurance of sustainability reporting (2013). URL: http://www.comunicarseweb.com.ar/sites/default/files/biblioteca/pdf/1407353839_GRI_Trends-in-External-Assurance-of-Sustainability-Reports_July-2014.pdf
2. Baryshnikova, O. M. (2016) "Osoblyvosti organizatsii' systemy verryfikatsii' zvitnosti stalogo rozvytku" ["Features of organization of the system of verification of sustainable development reporting"]. *Ekonomika ta derzhava*, 8, pp. 131–140.
3. Waddock, S., Smith, N. (2000) "Corporate responsibility audits: doing well by doing good". *Sloan Management Review*; Cambridge, Mass. 41.2: 75.
4. Golubeva, N. A. (2012) Audit: sistema verifikatsii korporativnoy social'noy otchetnosti [Audit: the system of verification of corporate social reporting]. Extended abstract of candidate's thesis, Moscow, Rossijskij Universitet Druzhby Narodov.
5. Gray, R. (2000) "Current developments and trends in social and environmental auditing, reporting and attestation: a review and comment". *International Journal of Auditing*, 4: 247–268. doi:10.1111/1099-112
6. Kapterev, A. I. (2007) "Anglosaksonskaja model' social'nogo audita" ["Anglo-Saxon model of social audit"]. URL: <http://www.globecsi.ru/Articles/2007/Anglosaks.pdf>
7. Karagod, V. S. (2012) "Realii auditorskogo kontrolja social'noj otvetstvennosti rossijskogo biznesa" ["Realities of audit control of social responsibility of Russian business"]. *Vestnik Moskovskoj gosudarstvennoj akademii delovogo administrirovanija*, 2, pp. 103–110.
8. Kok, P., van der Wiele, T., McKenna, R., Brown, A. (2001). "A corporate social responsibility audit within a quality management framework". *Journal of Business Ethics*, 31: 285–297.
9. Mazurik, O. V. (2010) "Social'nyj audyt: potencijni mozhlyvosti ta perspektyvy zastosuvannja v ukrai'ns'komu suspil'stvi" ["Social audit: potential opportunities and prospects of application in Ukrainian society"]. *Ukrai'ns'kyj socium*, 1, pp. 137–143.
10. Morimoto, R., Ash, J., Hope, C. (2005) "Corporate social responsibility audit: from theory to practice". *Journal of Business Ethics*, 4, pp. 315–377.
11. Bukovina, M. P., Ponomarenko, R. A. (2015) "Social'nyj audyt v ocinci korporativnoi' social'noi' vidpovidal'nosti" ["Social audit in the assessment of corporate social responsibility"]. *Naukovi praci Nacional'nogo universytetu harchovyh tehnologij*, Vol. 21, No. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2015_21_4_5
12. Golinach, L. I. (2015) "Sutnist' sotsial'noho audytu v protsesi utverdzhenja sotsial'noyi vidpovidal'nosti biznesu" ["The essence of social audit in the process of establishing social responsibility of business"]. *Ekonomichnyy analiz: zb. nauk. prats'*, Vol. 18, 2, pp. 113–117.
13. Katykhin, Y. O. (2011) "Sotsial'nyy audyt v Ukraini: istorychni tendentsiyi, suchasnyy stan, vyklyky ta neobkhdnist' rozvytku" ["Social audit in Ukraine: historical trends, current situation, challenges and the need for development"]. *Shchokvartal'nyy naukovo-informatsyynyj zhurnal "Statystyka Ukrainy"*, 1 (52), pp. 77–81.
14. Mazurik, O. V. (2015) "Sotsial'nyy audyt yak suchasna diahnostychna tekhnolohiya: teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennja, zakhidnyy dosvid, vitchyznyani perspektyvy" ["Social audit as a modern diagnostic technology: theoretical and methodological principles of research, western experience, domestic perspectives"]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina*, 1148, pp. 107–113.
15. Meshkov, V. R. (2008) "Sotsial'nyy audyt v systeme sotsial'noho upravlenja" ["Social audit in the system of social management"]. URL: www.gks.ru/free_doc/2008/konferenc/meshkov.doc
16. Mirgorodskaya, T. V. (2013) "Sotsial'nyy audyt kak ystrument antykrizysnoho upravlenja Rossyy" ["Social audit as an instrument of anti-crisis management of Russia"]. *Mezhdunarodnyy nauchno-ysledovatel'skyy zhurnal*, 10 (17), Chast' 3, pp. 57–59.
17. Sotula, O. V. (2014) "Aktual'nist' zaprovadzhenja ta poshyrennja sotsial'noho audytu v Ukraini" ["The urgency of introduction and distribution of social audit in Ukraine"]. *Molodizhnyy ekonomichnyy daydzhest: naukovyy elektronnyy zhurnal*, 2 (2), pp. 85–88.
18. Shulus, A. A. (2008) Sotsial'nyy audyt: ucheb. posobyje [Social audit: study manual]. Moscow: Izd. dom "ATISO", 516 p.
19. Deriy, V., Sachenko, S., Babiy, L. (2016) "Sotsial'nyy audyt u konteksti posylennja vymoh do korporativnoyi sotsial'noyi vidpovidal'nosti" ["Social audit in the context of strengthening the requirements for corporate social responsibility"]. *Bukhhalters'kyj oblik i audyt*, 5, pp. 17–26.
20. Klychova, G. S. (2015) "Razvitiye metodicheskogo instrumentariya sotsial'nogo audita v sel'skokhozyaystvennykh organizatsiyakh" ["Development of methodological toolkit for social audit in agricultural organizations"]. *Mezhdunarodnyy bukhhtalterskyy uchet*, 37, pp. 51–66.
21. Chizhevskaya, M. B. (2010) "Sotsial'nyy audyt yak mekhanizm otsinky sotsial'no-ekonomichnoyi roli kooperativnoho sektora ekonomiky" ["Social audit as a mechanism for assessing socio-economic role of cooperative sector of the economy"]. URL: <http://www.ukrcoop-journal.com.ua/2010-3/num/chizhevskaya.htm>
22. Korol, S. (2017) "Oblikove zabezpechennja nefinansovoi' zvitnosti" ["Accounting software for financial reporting"]. *Biznes-Inform*, 3, pp. 346–352.

S. Korol

**AUDIT OF NON-FINANCIAL REPORT:
PROBLEMS AND DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT**

The article examines the status and prospects of audit of corporate social responsibility. The audit reports about the verification of non-financial reports of more than twenty foreign enterprises have been analyzed. It has been established that auditors mainly express a modified opinion on the corporate social responsibility and non-financial reports of enterprises. The reasons for the expression of limited confidence in non-financial reports of enterprises are considered. The possibility of obtaining more complete, reliable, verified information about the corporate social responsibility on the basis of improving its accounting support was proved. It is proposed to formalize the procedures for collecting and recording data that are necessary for the preparation of non-financial reporting, and to develop of rules for their internal control. The implementation of these proposals will create conditions for independent auditors to express a higher level of confidence in the social responsibility of the enterprise.

Keywords: *social audit, corporate social responsibility, verification of the non-financial report, accounting support of the non-financial report, internal audit.*